

AZ ERDŐ

AZ 1862-BEN ALAPÍTOTT ERDÉSZETI LAPOK 103. ÉVFOLYAMA

1968. ÁPRILIS XVII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM

TARTALOM

<i>Dr. Dimény Imre:</i> A mezőgazdaság, az élelmiszeripar, az erdőgazdaság és az elsődleges faipar fejlesztésének főbb feladatai	145
Hozzászólások dr. Dimény Imre előadásához	151
<i>Halász Aladár:</i> Az erdőgazdaságok új irányítási rendszerének legfontosabb kérdései	154
<i>Kaiser Tibor:</i> Az erdőgazdasági fatermékek árrendszere	167
<i>Abonyi István:</i> Anyagi ösztönzés az új gazdaságirányítási rendszerben, különös tekintettel az erdőgazdasági bérezésre	170
<i>Fila József:</i> A gazdaságirányítási reform hatása a gyakorlati erdőgazdaságra a Gödöllői Erdőgazdaságban	175
<i>Haják Gyula:</i> Tájékoztató az V. Országos Anyagmozgatási Konferenciáról	184
<i>Dr. Papp László:</i> 1967 őszének időjárása	186
<i>Irodalmi Szemle</i>	
A finn erdészeti kutatóintézet (Dr. Szőnyi L.)	188
Az öregedés tünetei a fákon (Dr. Babos I.)	188
A sós talajoknak (Dr. Tóth B.)	189
Erdészeti szaktanácsadás (Dr. Babos I.)	190
Az erdő hozamának (Horváth E.-né)	191
A 100 éves Werndl-karabélyról (Jérôme R.)	191
Címkép: <i>Karancsi táj</i> (Cserhádi Áll. Eg., Foto ERTI—Michalovszky I.)	
Hátlapon: <i>Uzállyrakodásra előkészített anyag a felső Dunántrén</i> (Kisalföldi Áll. Eg.—Foto ERTI, Jérôme R.)	

СОДЕРЖАНИЕ

<i>Д-р Димень И.:</i> Главные задачи развития сельского хозяйства, продовольственной промышленности, лесного хозяйства и первичной деревообрабатывающей промышленности	145
<i>Халас А.:</i> Важнейшие элементы новой системы управления экономикой в лесхозах	154
<i>Кайзер Т.:</i> Система цен лесных материалов лесного хозяйства	167
<i>Абони И.:</i> Материальное поощрение в системе управления экономикой	170
<i>Фила Й.:</i> Влияние экономической реформы на практику ведения лесного хозяйства	175
<i>Хайак Д.:</i> Информация о V. Всенародной Конференции по транспортировке материалов	184
<i>Д-р Панн Л.:</i> Условия погоды осенью 1967 г.	186

ZUSAMMENFASSUNG

<i>Dr. Dimény I.:</i> Die Hauptaufgaben der Entwicklung der Landwirtschaft, Lebensmittelindustrie, Forstwirtschaft und Holzbearbeitenden Industrie	145
<i>Halász A.:</i> Die wichtigsten Elemente des neuen ökonomischen Systems in den Staatlichen Forstwirtschaftsbetrieben	154
<i>Kaiser T.:</i> Das Preissystem der forstwirtschaftlichen Holzprodukte	167
<i>Abonyi I.:</i> Der materielle Hebel im neuen ökonomischen System	170
<i>Fila J.:</i> Die Wirkung der Reform des ökonomischen Systems auf die praktische Forstwirtschaft	175
<i>Haják Gy.:</i> Bericht über die V. Landeskonzferenz für Bringungswesen	184
<i>Dr. Papp L.:</i> Die Witterung des Herbstes 1967	186

A lapban megjelent tanulmányok szerzői:

Abonyi István főelőadó MÉM Vállalatgazdálkodási Főosztály, Budapest; *dr. Dimény Imre* mezőgazdasági és élelmiszeripari miniszter, Budapest; *dr. Fáy Mihály*, a Mohácsi Farostlemezgyár igazgatója, Mohács; *Fila József*, a Gödöllői Áll. Erdőgazdaság igazgatója, Gödöllő; *Haják Gyula* főelőadó, MÉM Erdészeti és Faipari Fejlesztési Főosztály, Budapest; *Halász Aladár*, a MÉM Erdészeti és Faipari Közgazdasági Osztály vezetője, Budapest; *Kaiser Tibor* osztályvezető, MÉM Vállalatgazdálkodási Főosztály, Budapest; *dr. Papp László* tud. főmunkatárs, ERTI, Kecskemét; *Speer Norbert*, az ERDÉRT Vállalat vezérigazgatója, Budapest.

A mezőgazdaság, az élelmiszeripar, az erdőgazdaság és az elsődleges faipar fejlesztésének főbb feladatai

DR. DIMÉNY IMRE

Az érdekelt társadalmi szervek és közöttük Egyesületünk március hó 1-én közös vitaülésen tárgyalta meg a mezőgazdaság, az élelmiszeripar, az erdőgazdaság és az elsődleges faipar fejlesztésének főbb feladatait.

A vitaülés előadója dr. Dimény Imre mezőgazdasági és élelmiszerügyi miniszter volt. Tanulmányát az alábbiakban az erdőgazdaságot közelebbről érintő részekre rövidítve közöljük. A vita során erdészeti és faipari részről felszólalt dr. Fáy Mihály, a Mohácsi Farostlemezgyár igazgatója, Lukács István, a Keletmagyarországi Erdőgazdasági és Faipari Egyesülés igazgatóhelyettese és Speer Norbert, az Erdőgazdasági és Faipari Termékeket Értékesítő és Feldolgozó Vállalat vezérigazgatója. Fáy és Speer felszólalását az előadói anyag után közöljük, Lukácsét bővebb tanulmány keretében a következő számban hozzuk.

A mezőgazdaság, élelmiszeripar, erdészet és elsődleges faipar, amely a MÉM ágazati felelőssége alá tartozik, a népgazdaság jelentős hányadát fogja át. Ezek az ágazatok a nemzeti jövedelemből 33,3%-kal — ezen belül a mezőgazdaság és élelmiszeripar együttesen 30,8%-kal — a foglalkoztatott létszámból 33,6%-kal, az exportból 26,9%-kal részesednek, a hazai fogyasztásnak pedig 55%-át adják.

A mezőgazdaságot és élelmiszeripart magában foglaló élelmiszergazdaság a lakosság fogyasztásának alapvető, mással nem helyettesíthető szükségleteit biztosítja. Alapvető a jelentősége a külkereskedelem tekintetében is, ez messze túlnő a mezőgazdaság és élelmiszeripar keretén. Ezen ágazatok export-import egyenlege ugyanis mind a szocialista, mind pedig a tőkés országok viszonylatában jelentős aktívummal zárul. Így tulajdonképpen az ipar fejlesztéséhez szükséges nyersanyagok behozatalához döntő mértékben az élelmiszerkiviteli többlet teremti meg a lehetőséget.

Egyre fokozódik a jelentősége az erdőgazdaságnak és a faiparnak is. Ezt akkor tudjuk igazán értékelni, ha számításba vesszük, hogy az elmúlt néhány esztendőben fizetési mérlegünket a fa- és faalapanyagú termékek behozatala kerekén egy milliárd devizaforinttal terhelte. Az utóbbi években megnövekedett fakitermelés egyre inkább mentesíti a fizetési mérleget a kiadások számottevő részétől. Tehát ez a tevékenység — annak ellenére, hogy kevésbé erdőszült ország vagyunk — egyre növekvő mértékben tudja kielégíteni az igényeket.

A mezőgazdaság, élelmiszeripar, erdészet és elsődleges faipar fejlettségi színvonalát, illetve fejlődési ütemét vizsgálva, nem lehet egységes képet rajzolni. A fejlődés üteme és aránya nagyon eltérő volt az egyes ágazatok között. Ennek részben az az oka, hogy az új gazdaságirányítási rendszert megelőzően ezek az ágazatok eléggé elkülönítetten, bizonyos mértékig egymástól is elszigetelten fejlődtek. A mezőgazdasági termelésünk fejlődése az elmúlt 30 esztendő átlagában nem mondható kielégítőnek. Hiszen a világszerte közepesnek mondható

évi 2—3%-os növekedéssel szemben, mi csak 0,6—0,7%-os évi fejlődésről számolhatunk be. A fejlődés üteme azonban a legutóbbi években — különösen a mezőgazdaság szocialista átszervezése óta — számottevően meggyorsult, hiszen például 1961—65 között már közel 2% volt az évi növekedés, az utóbbi 5 évben pedig meghaladta az évi 2%-ot.

Az elmúlt 30 év alatt az élelmiszeripar fejlődési üteme lényegesen gyorsabb volt, mind a mezőgazdaságé. Az évi fejlődési ütem 15% körül alakult. Az élelmiszeripar fejlődésére is erőteljesen hatott a mezőgazdasági termelés gyorsabb növekedési üteme és emellett az a tény, hogy a mezőgazdaság termékeinek egyre nagyobb hányada vált áruvá. Ennek megfelelően 1961—67. között pedig az élelmiszeripar termelési értéke évente több mint 10%-kal növekedett. Elmondhatjuk azt is, hogy az élelmiszeripar műszaki-technikai színvonala az iparágak többségében kielégítő, egyes iparágak kifejezetten világszínvonalon, illetve európai színvonalon állnak.

Erdőgazdaságunk és elsődleges faiparunk ugyancsak jelentős fejlődésen ment keresztül. A fakitermelés az utolsó 30 évben mintegy 50%-kal, a fűrész és lemezipar termelése pedig szintén kb. 50%-kal növekedett. Az erdőgazdaságok műszaki színvonalának változását szemléltetően jelzi az alkalmazott gépek lőerőkapacitásának számottevő fejlődése. A műszaki fejlődést jelentősen elősegítette az erdőgazdasági gépjavító állomások létrehozása. Fűrész és lemezipari kapacitásunk jó része azonban korszerűsítésre szorul, viszont a farost- és forgácslemezipar túlnyomórészt modern technológiával, korszerű színvonalú paraméterekkel rendelkezik.

Ahhoz, hogy a mezőgazdaság és az élelmiszeripar összehangolásának és fejlesztési irányának, illetve módszereinek fő kérdéseit elemezzük, szükséges vizsgálat tárgyává tenni az élelmiszergazdaság fejlődésének néhány kérdését.

Korunknak — az élelmiszergazdálkodás fejlődését is meghatározó — egyik jellemző vonása a tudomány és technika *forradalmi fejlődése*. Hatására a társadalmi termelés egyre bonyolultabbá, komplexebbé válik. A modern nagyipar technikai bázisának kialakulása az élelmiszergazdaság egyes ágazatait — a mezőgazdaságot, az élelmiszeripart és az élelmiszerkereskedelmet — és ezek egymáshoz fűződő kapcsolatait alapvetően megváltoztatja. Az iparosodás révén átalakul a foglalkoztatottság szerkezete és egyre nő a városi lakosság száma. Az élelmiszerellátás szervezete és technikája is jelentős változáson megy át, koncentrálódik és növekszik az élelmiszerkereslet. Az életszínvonal emelkedésének hatására minőségi és szerkezeti változások következnek be a fogyasztásban és a mezőgazdaságban megtermelt élelmiszeranyagok mind nagyobb része szorul előzetes árukikészítésre, illetve feldolgozásra.

A növekvő követelményeknek a mezőgazdaság már csak az ipari eredetű eszközök (gépek, vegyszerek, szolgáltatások stb.) fokozott használatával képes eleget tenni. A termelés fejlesztésének hagyományos lehetőségei ugyanis (fajtanevelés, a növénytermesztés és állattenyésztés szerves üzemi egybefonódása, a trágyagazdálkodás színvonalának maximális növelése stb.) nem elegendők már az újratermelésnek az egyre növekvő igények által megkívánt ütemű és mértékű bővítéséhez. A technikai fejlődés eredményeképpen tehát a mezőgazdaság östermelési ágazatból *élelmezési ágazattá való átalakulása* az eszközellátó és az élelmiszeripari ágazatok kétirányú behatására indul meg.

A technikai fejlődés eredményeképpen a növekvő ipari eredetű eszközellátás fokozza a mezőgazdaságnak az ipari fejlődéstől való függését, ugyanakkor ipari jellegű elemekkel (gépekkel, vegyszerekkel, ipari eredetű energiahordozókkal stb.) bővíti műszaki bázisát és ezzel termelési kapacitását. Az élelmiszer-

gazdaság különböző ágazatai között részben már szorosabb vertikális műszaki gazdasági kapcsolatok jönnek létre, vagy ilyen kapcsolatok létrejöttének feltételei érlelődnek.

A műszaki fejlődésnek olyan viharos üteme van kibontakozóban, amelyet joggal nevezhetünk második ipari forradalomnak és amelynek hatása az élelmiszergazdaságot is alapvetően érinti. E *második ipari forradalom* technikai rendszereinek elemei már olyan bonyolult, ráadásul állandóan változó, fejlődő, tehát dinamikus kapcsolatokra épülnek, amelyek a résztvevőkészségek összehangolásának, vagyis az integrációnak igen magas színvonalát követelik.

Fentiekből következik, hogy az integrátori funkciót ellátó apparátusnak különleges felkészültséggel kell rendelkeznie, miután a műszakilag eltérő jellegű technológiai és gazdasági folyamatok egymásba illesztése, a kapacitások arányos méretezése, a teljes folyamaton belüli részfolyamatok összehangolt ütemezése, végül a különböző szakaszok értékesítési (minőségi előírások, szállítási ütem stb.) szempontból fontos összhangja máskülönben nem biztosítható.

Az élelmiszertermelés műszaki fejlesztésének ebben a szakaszában *tehát az áruforgalmi és élelmiszeripari vonatkozások lépnek mindinkább előtérbe*, ami az egész élelmiszerellátási szervezetben: a mezőgazdaság, élelmiszeripar és kereskedelem struktúrájában és műszaki *fejlesztési irányában is alapvető változásokat tesz szükségessé*. A modern élelmiszergazdaság kialakulásából következik, hogy abban az élelmiszeriparnak jellegzetes kettős funkciója van.

Az élelmiszeripar egyrészt a mezőgazdasággal szemben a *társadalmi átvevő*, másrészt azonban — és ez a modern nagyüzemi és háztartási konyhatechnika zavartalan működésének előfeltétele — a *társadalmi átadó* (áruellátó) szerepét is betölti.

E kettős társadalmi funkció következtében az élelmiszeripar hagyományos feladatköre megváltozik. A társadalmi munkamegosztás ilyen fejlődése az élelmiszeripar és a mezőgazdaság közötti kölcsönhatás korábbi irányát megfordítja. A kereslet által támasztott műszaki (gyártás és gyártmányfejlesztési) igényeket egyre inkább az élelmiszeripar továbbítja a mezőgazdasághoz. A meggyorsult műszaki fejlődés a mezőgazdaság és a többi élelmezési ágazat között a munkamegosztás és az együttműködés új elemeit bontakoztatja ki.

A második ipari forradalomnak az élelmiszergazdaság területére való erőteljes behatolása objektíve szükségessé teszi az egyes ágazatok differenciált, gépi, vegyi és biotechnikáinak integrálását. Itt tehát már nem egyszerűen a nyersanyagtermelési, feldolgozási és forgalmazási tevékenységnek mennyiségi egymáshoz kapcsolódásáról van szó, hanem a technológiák olyan mélységű és intenzitású egymásbafonódásáról, amely egységes népgazdasági, ágazati és üzemi szintű vertikális fejlesztési koncepciók kialakítását és realizálást nemcsak lehetségessé, hanem szükségessé teszi. Az élelmiszergazdaság ilyen irányú fejlődése fokozottan megköveteli a *mezőgazdaság és az élelmiszeripar fejlesztésének összehangolását*.

A mezőgazdaság és az élelmiszeripar szervezett kapcsolatainak és összehangolt fejlesztése kialakításánál különösen a következő összefüggéseket kell figyelembe venni:

— *Elsősorban a nyersanyagkapcsolatokat*. Hiszen a nyersanyag mennyisége és minősége és a mezőgazdaság ennek megfelelő szolgáltatóképessége eldönti a két ágazat összehangolt fejlesztésének érvényesülését. Ez nemcsak a gyakorlati, hanem a tudományos kutatómunka kapcsolatát is jelenti.

— Az új gazdaságirányítás rendszerében előtérbe kerül a *feldolgozás kapcsolatainak* szervezett összehangolása. Ez vonatkozik a termelő gazdaságok és a feldolgozóüzemek kooperációjának legjobb módszereire, a termelő gazdaságban

végzett feldolgozótevékenységre, a gazdaságos feldolgozó kapacitás nagyságrendjére és a korszerű technológiai megoldásokra. Ezek a kapcsolatok kiterjednek az *ipari feldolgozás melléktermékeinek* leggazdaságosabb felhasználására is.

— Újszerű feladatot jelent az *értékesítés, az árukapcsolatok megfelelő összehangolása*. Ez egyrészt a nyersanyagtermeltetés egyen jogú szerződéses kapcsolatára, az átvétel feltételeire, másrészt a termelőüzemek közvetlen értékesítési rendjének kialakítására vonatkozik.

— Fontos koordinációs munka a két ágazat fejlesztésének szervezett összehangolása a *szállítási és raktározási kapacitás fejlesztésének és kihasználásának összehangolása*.

Lényegében — az ágazat sajátosságainak megfelelően — azonos összefüggéseket kell figyelembe venni a mezőgazdaság, az erdőgazdaság és az elsődleges faipar összehangolt fejlesztése szervezeten koordinált együttműködésének kialakításakor is.

A fejlesztés koordinációja és az ágazatok egységes irányítása nem jelenti az egységes ellentétek feloldását az önálló gazdasági egységek — termelőüzemek és vállalatok — között, mert ezek a vállalatok sajátos anyagi érdekeltiségből származnak és a gazdaságosabb termelés, a jobb ellátás, a minőség javításának irányában hatnak. Ezt azért sem szabad szem elől téveszteni, mert az ágazatok népgazdasági terveinek megvalósítását a közgazdasági módszereken alapuló anyagi ösztönzés biztosítja az üzemek vállalati önálló gazdálkodásának érvényesülése mellett.

*

Ezekután rövid összefoglalóban vázolta a miniszter az egyes ágazatok fejlesztésének legfőbb célkitűzéseit. Az erdőgazdaságra és faiparra vonatkozóan a következőket mondta:

— Az erdőgazdálkodás és az elsődleges faipar állandóan fejlődő és népgazdaságunkban mind jelentősebb szerepet betöltő ágazatok.

Az elmúlt két évtized alatt az erdőgazdálkodás arculata lényegesen megváltozott. A felszabadulás után az erdőterület növelésére tett erőfeszítések nyomán az erdőterület mintegy 300 ezer hektárral növekedett. Az ország fanyersanyaggal való ellátása szempontjából különös jelentősége van a gyorsan növvő fafajok telepítésének. A felszabadulást követően — főleg 1958-tól — közel 70 000 ha nyáras telepítése történt. Öröndetes, hogy az utóbbi években — a gazdaságosan csak erdősítéssel hasznosítható területeken — termelőszövetkezeteink és állami gazdaságaink is növelik nyárterületeiket.

Az erdőterület növelése mellett erdőgazdaságaink nagy gondot fordítottak a meglevő erdőterületeken belül is a bővített újratermelés megvalósítására. A kitermelt erdők helyét — a lehetőség szerint — gyorsabban növvő fafajokkal újították fel.

A növekvő feladatoknak és követelményeknek megfelelően fejlődtek az erdőgazdálkodási és fafeldolgozási technológiák is. Ma már — ahol a terepadottságok megengedik — géppel végzik az erdősítést, a kézi fakitermelés pedig ritkaságszámba megy. A faanyagok gépi rakódása és szállítása területén is jelentős az előrelépés.

Eredmények születtek a fafeldolgozás területén is. 1967-ben a kitermelt vastagfának közel 60%-át iparifaként hasznosították. Ebben nagy szerepe van annak, hogy az elmúlt tíz esztendőben hozták létre hazánkban a farost- és faforgácslemez-ipart. De nem kisebb jelentőségű ennél az a technológiai előrehaladás sem, ami a cellulózipar területén bekövetkezett, illetve napjainkban is folyamatban van. Helyes irányban fejlesztették az erdőgazdaságok a fagyártmányfeldolgozó tevékenységüket is.

Az elmúlt két évtizedben elért eredményekből kiindulva rajzolódnak ki a jövő nagy feladatai.

A következő időszak fontos gazdaságpolitikai feladata az erdészet terén, hogy a nagy anyagi ráfordítással és odaadó szakmai munkával létrehozott faanyanyag-bázist népgazdaságunk javára minél nagyobb mértékben hasznosítsuk. Ennek érdekében az eddiginél lényegesen nagyobb ütemben kell a feldolgozó iparágakat fejleszteni. Ki kell fejlesztenünk a vertikális szemléletet. Nevezetesen, hogy az erdészeti tevékenység ne záruljon le a faanyag megtermelésével, hanem a végtermékig kísérvék figyelemmel a faanyag hasznosulását. A vertikális szemlélet kiterjesztése és érvényesítése az a fő módszer, mely az alapanyagtermelő és feldolgozó iparágak között jelenleg még fennálló összehangolatlaniságot segít kiküszöbölni.

Évről évre nő az ipari és kulturális papírigény. Az ország egy lakosára jelenleg mintegy 32—33 kg papíripari termék fogyasztás jut. A távlati számítások szerint 1980-ban várhatóan 80 kg/fő körül alakul a fogyasztás. 15 év alatt tehát több, mint kétszeresére növekszik. Természetesen ezt az igényt nem az importterhek további növelésével, hanem a megtermelt hazai faanyag ipari feldolgozásával kell főként kielégíteni. Ez pedig a cellulózipar nagyarányú fejlesztését teszi szükségessé. Öröndetes, hogy itt már érvényesül a vertikális szemlélet. Mivel a fejlesztési célkitűzés megvalósításával az erdészeti és a cellulózipari szakemberek teljes nézetazonosságot vallanak.

A kitermelt faanyag komplex hasznosítása érdekében és a szükségletek kielégítése miatt fejleszteni kell a farost- és forgácslemezipart. Hiszen a farost- és faforgácslemezből készült termékek iránt mind a bútoriparban, mind az építőiparban jelentősen nő az érdeklődés és az igény. Helyes tehát, ha ezen iparágak fejlesztésére is nagy figyelmet fordítunk. A nagykapacitású farost- és forgácslemezgyárak létesítése mellett meglesz, sőt a faanyagbázis növekedése miatt fokozódik a jelentősége az erdőgazdaságok keretében működő kisüzemeknek, azaz a fűrészüzemeknek is. A fűrészipari termékekből a helyi igényeket lehetőség szerint úgy kell kielégíteni, hogy a faanyagot a termelési körzetben dolgozzák fel. Ezzel lényegesen enyhíthetjük anyagmozgatási, szállítási gondjainkat.

Hosszabb időszakra vonatkozó feladatnak tekintjük a gyenge termőhelyek folyamatos beerdősítését, valamint a papíripar távlati igényeinek kielégítése érdekében a gyorsan növény nyárfafélék telepítését.

Mindezekből az is látható, hogy az elmúlt két évtized átgondolt, céltudatos munkája már kezdi meghozni gyümölcsét.

Az erdészet színvonalának növelése érdekében azonban tovább kell fejleszteni a gazdálkodás alapját képező üzemtervkészítést. El kell érni, hogy ezek az új típusú üzemtervek lehetővé tegyék a gazdálkodás irányításához elengedhetetlenül szükséges megalapozott változatok kidolgozását is. Különösen figyelemmel kell kísérni a gazdálkodás szempontjából oly fontos nyár és cser fafajokkal való okszerű gazdálkodást. Már az előzőekben szoltam arról, hogy lényegesen megnőtt a mezőgazdasági üzemekben is a nyárfásítási kedv. Ezek az üzemek elsősorban abban érdekeltek, hogy 15 éves vágásfordulóval kezeljék nyárasaikat. Így zömmel a cellulózipar igényét kielégítő méretű anyagot fognak termelni. A vastagabb méretű választékokról mindenekelőtt az erdőgazdaságoknak kell gondoskodni. A korszályokkal való rugalmas gazdálkodásnak a jövőben sokkal nagyobb jelentőséget kell tulajdonítani, hiszen a cellulóz és papíripari kapacitások belépéséig az arra alkalmas nyárválasztékok építkezési és bútoripari célokra kiválóan felhasználhatók.

Tovább kell fokozni a gyakorlati élet által is annyira sürgetett erdészeti kutatásokat. Felül kell vizsgálni a fatermésbecslési eljárásokat és fokozott súlyt

kell helyezni a nyárfa és az importcsökkentéssel közvetlenül összefüggő fafajok fiziológiai és fatermési kutatásaira.

*

A gazdaságirányítás új rendszere kedvező feltételeit teremtette meg a mezőgazdaság, az élelmiszeripar, az erdőgazdaság és az elsődleges faipar összehangolt fejlesztésének. Az új irányítási rendszer és közgazdasági környezet azonban csak akkor eredményezi a fejlődés meggyorsulását, ha az ágazatokért felelős állami, vállalati szervezetek, a gazdasági munkát alátámasztó tudományos egyesületek, egységesen értelmezik és alkotó módon felhasználják a mindennapos munkában.

A gazdaságirányítás reformjával összhangban hozott közgazdasági intézkedések, az állami irányítás egységes rendszerének kialakulása még korántsem jelenti a mezőgazdaság, az élelmiszeripar, az erdőgazdaság és az elsődleges faipar jövőbeni összehangolt fejlesztésének automatizmusát. A párt, az állami és a társadalmi szervezetek szervezett és széleskörűen koordinált munkája szükséges a kialakított helyes alapelvek és a megtett gyakorlati intézkedések hatékony érvényesüléséhez. A társadalmi egyesületek, az azokban tömörült sok ezer szakember eddig is nagy hivatásérzettel, önzetlenül segítették célkitűzéseink megvalósulását. Ezért ehelyütt is őszinte elismerésemet és köszönetemet fejezem ki. Kérem Önöket, ugyanilyen lelkesedéssel támogassák újabb nagy feladataink megoldását, közös ügyünk további sikerét.

Miben kérjük a társadalmi egyesületek és szervezetek hatékony segítségét?

Elsősorban a közvélemény céltudatos formálásában. A tudományos egyesületek és az ismeretterjesztő társulat, a társadalmi fórumokon sok ezer, a feladatok végrehajtásában tevékenyen részt vevő szakemberrel ismertethetik meg a mezőgazdaság, az élelmiszeripar, az elsődleges faipar és az erdőgazdaság összehangolt fejlesztésének legfőbb kérdéseit. Nagyon fontosnak tartjuk, hogy az ágazati feladatok mellett az egyes ágazatok kapcsolatait is világosan tárják fel az érdekek összehangolásának közgazdasági és szervezeti megoldásával együtt.

Arra kérjük a társadalmi egyesületeket: közös elnökségi üléseken is egyeztessék a közvéleményformálás operatív programját, hogy a szakfelvilágosító munkában egységes szemlélet érvényesüljön.

Helyesnek és szükségesnek tartjuk, hogy a társadalmi egyesületek választott testületi szervei, az elnökségek, a választmányok, a társaságok és a szakosztályok időszakonként tűzzék napirendjükre a gazdaságirányítás reformjának végrehajtásával kapcsolatos kérdéseket, megállapításaikkal és ajánlásaikkal segítsék az időközben felmerülő problémák megoldását, az ágazatok közötti ütközések feltárását és az összehangolt fejlesztést.

A gazdaságirányítás reformjának végrehajtása számos olyan kérdést vet fel, amelyekre a tudomány művelőinek kell választ adniok. A társadalmi szervezetek fórumai alkalmasak arra, hogy azokon megvitassák egy-egy témában folyó tudományos munka helyzetét. Szakismeretterjesztő programjukba tűzzék a gyakorlatban bevezethető tudományos eredmények elterjesztését.

A társadalmi szervezetek segítő munkája akkor lesz igazán eredményes, ha tevékenységüket tovább szélesítik a gyakorlat területén: üzemekben, gazdaságokban, vállalatoknál. Az ágazatokban dolgozók közül minél többen ismerik meg a gazdaságirányítás új rendszerét, abból az ágazatra és saját munkaterületükre jutó feladatokat és a megvalósítás legjobb módszereit, annál inkább számíthatunk tartós sikerekre.

Előadásomban a teljesség igénye nélkül annak az új helyzetnek bemutatására törekedtem, amelyet a gazdaságirányítás új rendszere jelent a mezőgazda-

ság, az élelmiszeripar, az erdőgazdaság és az elsődleges faipar további fejlesztésére. Igyekeztem kiemelni ezen ágazatok összefüggéseit, a fejlesztés összehangolásának fő feladatait. A gazdaságirányítás új rendszere népgazdaságunk további gyorsabb ütemű fejlesztésének kedvező feltételeit teremtette meg.

Meggyőződésemm, hogy ezeknek a feltételeknek a kihasználása új sikereket eredményez a mezőgazdaságban, az élelmiszeriparban, az erdőgazdaságban és az elsődleges faiparban is. Ehhez kérem a társadalmi egyesületekben tömörült szakemberek segítségét, alkotó munkáját.

Erdészeti felszólalások a vitáulésen:

Speer Norbert:

Örömmel üdvözljük a tudományos egyesületek részéről, hogy a tárca munkájához kapcsolódó egyesületeknek módjuk van együttesen megtárgyalni olyan kérdéseket, ahol a tudományos egyesületeknek az együttműködése igen komoly szerepet kap a jövőben, nevezetesen az új gazdasági mechanizmus kialakítása közben felmerült olyan fejlesztési kérdéseket, amelyek a tárca minden egyes szektorát érintik.

Különösképpen örülünk ennek azért, mert erre a vitára a mi vezetőink jelenlétében kerülhet sor, és így mód nyílik arra, hogy a jövőnk kialakításában a tudományos egyesületeken belül tömörült dolgozók is megtegyék észrevételeiket, illetőleg javaslatukat.

Az ERDÉRT Vállalat részéről mi igen nagy szerepet tulajdonítunk a kereskedelem ama tevékenységének, hogy közvetlen információkat szereznek be, és ezeket az információkat részben a társadalmi szerveken keresztül, részben pedig hivatalos úton tovább tudják adni, mert a kereskedelem által szerzett információk jelzik, hogy hogyan hatnak a termelés és piac kapcsolatai. Jelen hozzászólásomat ebből a szempontból teszem.

Az ország faanyagellátása három forrásból történik:

1. állami erdőgazdaságok,
2. szövetkezeti és egyéb gazdaságok,
3. import.

Ezen belül az import az iparifa felhasználásnak mintegy 55%-át képviseli. Anyagimport vonalon második helyen áll, mintegy 9%-át téve ki az összes anyagimportnak. Ez magában determinálja a fontosságát a fával való takarékoságnak.

Mint ahogy miniszter elvtárs előadásából hallottuk, az erdőgazdálkodás terén nagyot léptünk előre 300 000 ha új erdősítéssel és ezen belül 70 000 ha gyorsan növő fafaj telepítésével. Tehát megteremtettük a bázisát a felhasználó ipar mind fokozottabb kielégítésének.

Most tehát következik a megtermelt, illetőleg importált faanyag minél célszerűbb felhasználásának megszervezése. Az új mechanizmus körülményei között adva vannak a lehetőségek. Fontos az, hogy megfelelő közgazdasági tényezők a cél elérésének érdekében hassanak. Gondolok arra, hogy az importált fenyőanyag árával szemben megfelelő legyen az áraránya a helyettesítő anyagoknak. Csak egy példát szeretnék megemlíteni: a fenyőfűrészáru árához viszonyítva a farostlemez világpiaci ára 1:1,6, míg jelenleg nálunk 1:2,2.

A felhasználás trendje általában lassabban emelkedik a fűrészáru vonalán, míg a farostlemez és faforgácslap vonalán a fogyasztás színvonala még nagyon alacsony a világ színvonalhoz képest, a mai fogyasztásnak a többszöröse válik szükségessé a jövőben. Az építőipar pl. a termelt ilyen anyagok alig 1%-át használja fel, míg iparilag fejlettebb országokban 50%-ot is elér ez az arány.

Miniszter elvtárs vitaindító előadásában említést tett a papírfogyasztás rohamos emelkedéséről. Ehhez csak annyit, hogy míg papírfa exportunk mintegy 25 M. DfT-t tesz ki, az abból termelhető cellulóz, illetőleg papír importja 220 M. DfT-t igényel. Megjegyzem még, hogy az előbb említett papírfa utáni bevétel minden egyes dollárja 30—40,— Ft-ig szubvenciót kap. Szükséges tehát a különböző gazdasági ágak szoros együttműködése a további fejlesztés érdekében.

Igen nagy horderejű kérdésnek tartom az elsődleges faipar vertikális fejlődését, tehát a kevésbé értékes faanyagot, pl. kivágást, III. o. rönköket stb. az erdőgazdaságoknál kell feldolgozni, hogy ezáltal rengeteg felesleges fuvarkiadástól mentesüljünk.

Ezen a téren már eddig is sokat tettünk, de nem szabad megállnunk, hiszen a bel-földi igény állandóan nő, pl. a göngyöleg-gyártás vonalán, vagy pl. a rakodólapok felhasználása terén. A rakodólapok a modern, gépesített szállítás és rakodás nélkülözhetetlen eszközei. Mind a göngyöleg-gyártás, mind pedig a rakodólapok termelése vonalán komoly lehetősége van a nyár felhasználásának. Ugyancsak felhasználható nyár fűrészáru import-fenyő helyettesítésére. Igen fontos, hogy minél közelebb kerüljön az elsődleges faipar az erdőhöz. Növelni lehet a fagyártmány-termelés folyamán az exportot is pl. bútortéc, parkettfríz, háztartási fatermékek vonalán.

Megjegyzem, hogy az elmúlt évben az összes faexportunk mintegy 200 millió DFT-t tett ki. Nem megvalósíthatatlan, hogy az elkövetkezendő néhány év alatt ezt az exportot még legalább 50%-kal növeljük.

Véleményem szerint tovább kell fejleszteni a furnérpar kapacitását is, hiszen még sok olyan hazai alapanyag van, amiből furnért lehet termelni, és így csökkenne a furnérimport miatti devizateher.

Nem lebecsülendő mennyiségű faanyag kerül ki a tsz erdőkből, amelyek területe az ország erdőterületének mintegy 23%-a és 800 000 m³ faanyag termelése történik ezekben az erdőkben.

Az eddigi felvásárlási rendszerben nem volt meg az anyagi érdekeltsége a tsz-eknek, mivel fő-áron értékesítették a választékot. Az új körülmények között komoly mértékben növekszik a tsz-ek segédüzemi tevékenysége ezen a téren is. Támogatnunk kell ezt a tevékenységet szaktanácsadással és az értékesítésben nyújtott segítséggel. A velünk kapcsolatban levő üzemeknek jelenleg is már komoly kapacitása van, pl. 50 keretfűrész, 135 szalagfűrész van ezekben az üzemekben.

Újszerű felvásárlási kapcsolatot alakítottunk ki és kívánunk kialakítani oly módon, hogy a tsz-ek is érdekelték legyenek az értékesítésre kerülő anyagok termelésében.

A közelmúltban megállapodtunk a TÁSZI-val, hogy az értékesítésből eredő többletbevételt megosztjuk a tsz-ekkel, pl. export esetén, nagyobb hányadot hagyva a termelést végző szövetkezeteknek. Úgy gondolom azonban, hogy a tsz-ek elsősorban a saját, illetve a környékükön felvásárolt anyagokból termeljenek, a komoly devizaáldozatokkal importált fát a korszerűbb állami fűrészüzemek dolgozzák fel. Persze lehet kooperálni más módon is a tsz-ekkel. Szabolcs megyében máris kialakulóban van ilyen kooperáció, hogy a manipulációs telepeken eselékből termelt ládaelemeket a tsz-ek és állami gazdaságok szögeznek össze és ezzel is növekszik a téli foglalkoztatottság és ezáltal a kereset.

Vannak olyan kezdeményezések is, hogy több kisebb tsz társul ilyen faipari segédüzemi tevékenységre, és ily módon racionálisabb lesz a termelés és értékesítés is. Ilyen kezdeményezések vannak már Zala és Somogy megyében is. Ehhez komoly segítséget adnak a területi szövetségek. Ezeket a kezdeményezéseket tovább kell fejleszteni. Megfelelő szaktanácsadás és jól koordinált értékesítés esetén a tsz-ek segédüzemi tevékenysége legalább 100—150,— millió Ft-tal növelhető.

Néhány szót szeretnék még szólni a szabvány kérdésről is. Sok esetben komoly akadályt jelentenek a merev szabványok a takarékos és célszerű faanyag-felhasználásban, pl. papírfá, túlzottan magas igényével kapcsolatosan. Vagy pl. a kishűtőládákat és rakodólapokat a magyar szabvány nem engedi nyárból készíteni. Javasolom, hogy vizsgálják felül ezeket a merev szabványokat és igazítsák az élethez.

Ugyancsak elgondolkodtató problémát jelent az energiahordozók strukturális változása, valamint a hulladékanyag felhasználása, amely a többletként jelentkező tűzifával együtt komoly bázisa lehet a további fejlesztésnek a cellulóz- és a farostlemezipar vonalán. Ezek a faanyagok kb. 1 millió m³ alapanyag bázist jelentenek (Mátészalkán kéreghulladék).

Úgy gondolom, hogy az új mechanizmus szabad pályát adott sok célszerű és gazdaságos kezdeményezésnek, csak bátran kell tudni élni velük és akkor sikerre vihetjük.

Dr. Fáy Mihály:

A hazai farostlemezipar lényegében 1959 áprilisában kezdődött a Mohácson épített évi 10 000 t kapacitásra tervezett üzemen. Azóta már kétszer is bővítették: 1961 októberében 20 000 t, 1967 februárjában pedig 5000 tonnával, összesen évi 35 000 t kapacitásra. A termelés megkezdése óta eltelt 8 év alatt beruházásokkal 3,5-szeresére növeltük a kezdeti termelőképeségét. A gyors termelés emelkedés ellenére sem tudtuk a rohamosan fejlődő igényeket időről időre kielégíteni, ezért különböző szervezési intézkedéseket is tettünk, amelyekkel további 10 000 t termelésnövekedést értünk el és 1967-ben 45 480 tonnát termeltünk. Ez kerekén 4,5-szerese az 1959. évi alap-

kapacitásnak. Az előbbiekhöz hadd jegyezzem meg, hogy 1967. évben a farostlemezgár 25,1%-os alapjövédelmességét ért el.

A piaci igények az elmúlt 10 évben gyorsabban emelkedtek, mint a hazai farostlemezgártás volumene. 1957-ben 8246 t volt a felhasználás, 1967-ben pedig mintegy 65 000 tonna. Ez a termelés 4,5-szeres emelkedésével szemben nyolcszoros emelkedésnek felel meg. A termelés és felhasználás közötti különbséget évről évre import útját biztosítottuk. 1967. évben mintegy 20 000 tonnát hoztunk be külföldről. Az import mennyisége a folyó évben emelkedni fog, ennek ellenére az igények kielégítése nem várható. Becslésem szerint mintegy 25 000 t kereslet nem lesz kielégíthető a kemény típusú farostlemezekből, pedig a piac ellátatlansága és a központi elosztás következtében még nincsenek mindazon felhasználási területek feltárva (pl. a mezőgazdaságban sem), ahol a farostlemezeket felületkezelve vagy anélkül előnyösen lehetne alkalmazni.

Halász Aladár, dr. Keresztesi Béla elvtársaknak az 1966. évi VI. Erdészeti Világkongresszusról kiadott publikációiból ismeretes, hogy a világ farostlemez fogyasztásának 1961–1975 közötti növekedési indexe 241, Európáé ennél is magasabb, 257 lesz. Nincs okunk a FAO számításainak kételkedni, mert az élet eddig azt bizonyította, hogy a meghatározott fejlődési indexek reálisak. Az előbbieket azt bizonyítják, hogy a farostlemez iránti kereslet a gyártó kapacitás számottevő és gyors növelését teszi szükségessé. Hazánkban a világátlagnál és az európai átlagnál is gyorsabb fejlesztés látszik indokoltnak. Ez adódik fahelyzetünkől, valamint abból, hogy a piac már ma is igényel annyi farostlemez, amennyit egy legkorszerűbb új gépsorral sem lehetne kielégíteni. Ezt még csak fokozza az a Lignimpextől származó értesülés, amely szerint tőkés exportra is volna lehetőség.

Erdőgazdálkodási oldalról vizsgálva a kérdést az állapítható meg, hogy erdeink teljesítő képessége tud megfelelő mennyiségű és minőségű nyersanyagot szolgáltatni a hazai farostlemezgártás számottevő fejlesztéséhez azonnal is, olyan lágylombos választékokból is, amelyet más ipari célokra hasznosítani nem lehet. E választékoknak tüzelési célokra való alkalmazása egyre nagyobb gondot okoz, mert a lakáskultúra állandó fejlődése a tűzifa igényeket egyre csökkenti mindenütt a világon, ez alól természetesen hazánk sem kivétel. Évről évre emelkedni fog az a mai gondunk, hogy hogyan hasznosítsuk az utóbbi időben telepített nyárasok más ipari célra alkalmatlan hulladékait. Meggyőződésem, hogy a mai nyersanyag helyzetünk lágylombos fafélékből is biztos alapot adna a farostlemezgártás 100%-os fejlesztéséhez. További hatalmas nyersanyagtartalmakat jelent a cserfa, aminek hasznosítása ma is és a jövőben még hosszú ideig nagy gondot okoz. Ma már létezik olyan farostlemezgártó technológia, amivel a cserfát igen jó minőségű kemény farostlemezzé lehet feldolgozni. A papíripar hatalmas fejlesztésére kialakulóban levő koncepciók nagytömegű, főleg lágylombos fafélék feldolgozását irányozzák elő. Ez azonban nem zavarhatja a farostlemezgártás fejlesztését, mert a papíripar azokat a silány választékokat nem tudja használni, ami a farostlemezgártásra még alkalmas. További nyersanyagbázis az elsődleges faiparban keletkező számottevő hulladék, aminek értékesítése máris gondot okoz a vállalatoknak.

Az előbbiekből az állapítható meg, hogy az egyik oldalon aktív kereslet van a farostlemezek iránt, a másik oldalon rendelkezésre áll a gyártáshoz szükséges alapanyag kellő mennyiségben és minőségben. A teendő kézenfekvő: gyártókapacitásokat kell létesíteni. A meglévő kapacitás további fejlesztése már csak új beruházásokkal lehetséges. A mai gépsorok többet nem bírnak termelni, hiszen a maximális sebesség körüli értéken járattuk a gépeket, felszámoltuk a szűk keresztmetszeteket, szervezési intézkedésekkel odáig mentünk, hogy bevezettük a folyamatos termelést, ami tudvalevően azt jelenti, hogy három műszakban, vasárnap is termelés folyik, ezért új gépsorok felállítása válik szükségessé. A farostlemezgártás kis egységeiben nem valószínűsíthető meg. Egy korszerű gépsoron évi 40–60 000 t lemez gyártható, beruházási költsége 400–550 millió Ft-ot igényel és ennek számottevő része devizában jelentkezik. Természetesen ilyen nagy összegű beruházásra vállalati lehetőségek nincsenek, ezért központi hitelből kellene finanszírozni. Tisztában vagyok azzal, hogy a beruházásra fordítható összegek végesek, mégis azt javaslom, vizsgálják meg illetékes szervek a kérdést és gyorsan indítsuk be az új farostlemezgártó kapacitás létesítését.

Szakkörökben meditációk folynak, hogy a két műfa, a faforgács és a farostlemez közül melyiket fejlesszük. Nekem az a véleményem, hogy a kérdést így nem lehet vizsgálni. Mindkét műfaféleségnek létjogosultsága van, a felhasználási területek nem azonosak, ezért mindkettőt fejleszteni kell. A farostlemez rétegelt lemez helyettesítésére a legtöbb felhasználási területen kiválóan alkalmas, a rétegelt lemez gyártás viszont a legkiválóbb minőségű rönkfát igényli, amit sajnos csak részben tudunk ha-

zai forrásból fedezni, ezért a rétegelt lemez gyártáshoz alapanyagot importálni is kell. Egyébként az előbbieket alátámasztják a már említett VI. Erdészeti Világkongresszusról kiadott publikációk is, amelyek szerint világ- és európai viszonylatban mindkét műfa gyártása rohamosan fejlődik napjainkban és a jövőben is. A jelenlegi és az építés alatt álló hazai forgácslap és pozdorja üzemek kapacitása az utóbbi időben számottevően nőtt, jelenleg is új üzemek létesítése van folyamatban, ezért most a farostlemezgyártó kapacitás növelését kell előtérbe helyezni. Az egyensúly így megteremthető, a felhasználói igények célszerűen elégíthetők ki. Meg kell említeni azt is, hogy hazánkban csak kemény farostlemez gyártás folyik, szigetelő típusú lemezeket nem gyártunk, holott az építőipar, a mezőgazdaság és más iparág is nélkülözi e kiváló hang- és hőszigetelő képességű anyagot. Elengedhetetlen, hogy mielőbb e termék gyártása is megoldást nyerjen.

Mondanivalómat összefoglalva: az egyik oldalon egyre növekvő aktív kereslet van a farostlemez termékek iránt, a másik oldalon a termelésbővítéshez szükséges nyersanyag és műszaki-gazdasági tapasztalat rendelkezésre áll, így az élet azt követeli, hogy a gyártókapacitást a lehető leggyorsabban bővítsük. Ez egyaránt érdeke az ország lakosságának, a fafeldolgozó iparágaknak és az erdőgazdaságoknak is.

Az erdőgazdaságok új irányítási rendszerének legfontosabb elemei*

HALÁSZ ALADÁR

Két és félévi előkészítő munka után ez év január 1-e óta a népgazdaság többi vállalataihoz hasonlóan az erdőgazdaságok is új irányítási rendszerben működnek. Megszűnt a közvetlen központi irányítás, a tervlembontás rendszere. A korábbi rendkívül centralizált vezetés után ma kevés olyan területe van a népgazdaságnak mint az erdőgazdaság, ahol a vállalati döntéseket központilag lebontott tervszámok egyáltalán nem befolyásolják. Sem termelési, sem termékgazdálkodási tevékenységüket nem irányítják közvetlenül. Gazdálkodási, bér- és fejlesztési politikájukat maguk alakítják ki. Elhatározásaikat, döntéseiket csak közvetve befolyásolják a központi szabályozók. Ezek megfelelő ismerete azonban alapvető feltétele a helyes vállalat-gazdálkodási politika kialakításának.

Az előkészítés stádiumában sajnos sem idő, sem mód nem volt arra, hogy az áttéréssel kapcsolatos problémákat széleskörűen megvitassuk. Célszerű lesz legalább utólag áttekinteni a már bevezetett rendszert, annak is elsősorban az erdőgazdaságok gazdálkodására ható legfontosabb elemeit, az erdőgazdasági árreformot és a jövedelemszabályozás új rendszerét.

1. Az erdőgazdasági árreform

A népgazdasági és vállalati érdekek elsősorban az áraikon keresztül kapcsolódnak egymáshoz. Ezért az új mechanizmus bevezetésének egyik legfontosabb előfeltétele az árreform végrehajtása volt. Olyan árrendszert kellett alkotni, amelyben az árak

- a tényleges társadalmi ráfordításokat tükrözik, tehát értékarányosak;
- megteremtik a jövedelmező gazdálkodás feltételeit;
- lehetővé teszik a piaci mechanizmus kellő érvényesülését;
- megszüntetik a belföldi és külföldi piacok elszigeteltségét, a két piac között közvetlen kapcsolatot teremtenek.

Az árrendezés során első feladat a társadalmilag ténylegesen szükséges ráfordítások megállapítása volt. Ehhez mindenekelőtt a ráfordítások körét

* Az OEE budapesti csoportjában elhangzott előadás.